

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת וארא תשפ"ד לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף תי"ג

והנה איתא במדרש (ויק"ר לב-ה) גן נעול אחותי כלה (שיר ד-ב), על ידי שגדרו ישראל במצרים עצמן מן הערוה נגאלו ממצרים. רב הונא בשם רבי חייא בר אבא אמר, שרה אמנו ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה ונגדרו כל הנשים בזכותה, יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו ישראל בזכותו. אמר רבי חייא בר אבא כדאי היה גדר ערוה בעצמו שנגאלו ישראל על ידו ע"כ. וכן אמרו בגמרא (סוטה יא:) בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו אבותינו ממצרים ע"כ. וכל זה בא להם על ידי שגדרה שרה עצמה במצרים, ובנות ישראל הלכו בדרכיה להיות גן נעול. וכיון דשני חיי שרה היו קב"ז שנה (בראשית כג-א), על כן הגין זכות שנותיה לנכות מספר שנים אלו משיעבוד ועבודה, ונשארו ממאתים ועשר שנה, פ"ג שנה, אשר בהם היה העינוי והשיעבוד.

*

אך יש לומר בזה עוד, כי הנה הקב"ה הודיע לאברהם בברית בין הבתרים, ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו', ואחרי כן יצאו ברכוש גדול (בראשית טו-ג), ולכאורה היו פליאה עצומה שלא מצינו שיעמוד אברהם בתפלה להעביר הגזירה, וכמו שמצינו במשה רבינו בחטא העגל שהפיל תחנה ובקשה להעביר הגזירה, ואמר ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת (שמות לב-ג). וכמו כן מצינו גם באברהם עצמו, כאשר הודיעו ה', זעקת סדום ועמורה כי רבה, עמד אברהם בתפלה אולי ימצאון שם עשרים או עשרה צדיקים, ולא תשא למקום למען הצדיקים אשר בקרבה (בראשית יח-ג). ולמה לא עמד בתפלה על גזירת העינוי במצרים, שיש ביניהם צדיקים הרבה יותר.

אך הענין הוא, כי הנה אדם הראשון בחטא עץ הדעת, הכניס זוהמא ורוח טומאה בכל בראי עולם, אשר כל הנשמות היו כלולים בתוכו בשעת החטא. ואיתא בגמרא (שבת קמו.) שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן ע"כ. הרי לנו כי אי אפשר ליתן התורה ולקבלה כאשר יש בהאדם זוהמא של טומאה, כי רק יראת ה' טהורה עומדת לעד (תהלים טז-ג), ומי שחכמתו קודמת ליראתו אין חכמתו מתקיימת (אבות ג-ט). ולכן אמרו במדרש (ב"ר כד-ה) ראוי היה אדם הראשון שתנתן תורה על ידו, מאי טעמא, אמר הקב"ה יציר כפי ואיני נותנה לו, חזר הקב"ה ואמר לו, ומה עכשיו שש מצות נתתי לו ולא היה יוכל לעמוד בהן, והיאך אני נותן לו תרי"ג מצות, רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה. ויאמר לאדם (איוב כח-כ), לא לאדם אני נותן כי אם לבניו, שנאמר (בראשית ה-א) זה ספר תולדות אדם ע"כ. והיינו כי נתינת התורה שתהא לקיום לכל הדורות, אי אפשר רק כאשר היא בטהרה, והזוהמא שהכניס אדם הראשון בחטאו מנע אותו מלקבל התורה.

כי ידבר אליכם פרעה לאמור תנו לכם מופת, ואמרת אל אהרן, קח את מטך והשליך לפני פרעה יהי לתנין (טו-ו). ויש להבין למה הראה האות לפרעה במה שנעשה נחש, ולא בעל חי אחר כגון ארי חאב, שיש בזה מופת יותר גדול. ובשלמא מה שהראה ה' אות כוזה למשה, ושליכהו ארצה ויהי לנחש (ד-ד), שם רימו לו בזה, שסיפר לשון הרע על ישראל באומרו לא יאמינו לו, ותפש אומנתו של נחש (רש"י שם), אבל בפרעה צריך טעם שנהפך לנחש דייקא. ובמדרש (שמו"ר ט-ד) כתוב, ולמה לתנין, לפי שפרעה נדמה לתנין שנאמר (יחזקאל כט-ג) התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו ע"כ. והא גופיה צריך ביאור למה נדמה פרעה לתנין.

גם לבאר מה דאיתא במשנה (אבות ה-ו) שעשרה דברים נבראו ערב שבת בין השמשות, וביניהן המטה של משה שנעשה בהן האותות ע"ש. וטעמא בעי למה המתין מלברוא המטה עד הרגע האחרון של הבריאה, ולא נברא בשאר ימי בראשית.

*

ונראה דהנה גזירת הגלות במצרים היתה, כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול (בראשית טו-ג). והנה הקדים ה' לגאלם אחר רד"ו שנה. אמנם עצם שיעבוד העבודה לא היה כל הימים הללו, וכדאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מה) רבי ינאי אומר לא העבירו המצרים את ישראל אלא שעה אחת מיומו של הקב"ה, פ"ג שנה ושליש ע"כ. והיינו שמלידת אהרן עד הגאולה היה שמונים ושלוש שנה, וכמו שנאמר ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש ושמונים שנה בדברים אל פרעה (טו-ז). וקצת קודם לידת אהרן התחילה השיעבוד. ויומו של הקב"ה הוא אלף שנה כמו שדרשו במדרש (ב"ר ח-ג) דכתיב (תהלים צ-ד) כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול. ואם נחלוק אלף שנה ליי"ב שעות היום, יהיה כל חלק פ"ג שנים ושליש, נמצא פ"ג שנה ושליש היא שעה של הקב"ה. אך אכתי צריך ביאור בטעם החשבון הזה, אשר מהשנים שישבו במצרים לא נתקיים ועבדום וענו אותם רק פ"ג שנה דייקא.

ויתכן לומר כי מצינו שמנין שנות ימי חיי צדיק בעולם, משאיר השפעת חסד בעולם לישראל גם אחרי מיתתם, כמנין שנות ימי חייהם. וכמו שכתוב בתורת משה (פ' נצבים קל) כי הקללות שבתורה, הם מ"ט שבתורת כהנים, וצ"ח במשנה תורה, שהם ביחד קמ"ז, ושנותיו של יעקב קמ"ז שנה, וכמו שנאמר (בראשית מז-כח) ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה, והם מגינים על הקמ"ז קללות, וכתבו התוספות (פסחים קיז.) שכנגדן יש קמ"ז מזמורים בתהלים ע"כ. ועל דרך זה מצינו בשרה אמנו, כדאיתא במדרש (ב"ר נח-ג) מה ראתה אסתר שתמלוך על קב"ז מדינה (אסתר א-א), אלא תבוא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה קב"ז ותמלוך על קב"ז מדינות ע"כ.

והנה כדי לזכך את ישראל מזהמת הנחש הקדמוני, שיהיו בני ישראל ראויים לקבלת התורה, הוצרך אברהם להוליד את ישמעאל, שבו נפרד חלק הוזהמא שבו במקצת, ושוב יצחק הוליד את עשו, ונפרד הוזהמא שהיה עוד ביצחק, ושוב הוליד יעקב את י"ב שבטים שלא היה בהם דופי (עיי' שבת שם). וכתוב באלשיך הק' (פ' שמות), ובכתבי האריז"ל (שער הפסוקים פ' שמות), שעדיין הוצרכו בני ישראל לצרפם וללבנם עד שיהיו מזוכך גופיהם לקבלת התורה, ועבור זה ירדו בגלות מצרים שיסבלו שם קישוי השיעבוד, להתיר חלאת זוהמת הנחש. ועל זה אמר הכתוב (דברים ד-ג) ואתכם לקח ה' ויוציא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה, והיינו שמצרים היה כור הברזל, שמזקקים בו את הוזהב, להפריד ממנו הפסולת, כדי להכין אותם לקבלת התורה, להיות לו לעם נחלה כיום הזה ע"כ. וכן כתוב גם בשל"ה הק' (מסכת פסחים דרוש ו אות כא). וזה נכלל במה שאמר ה' לאברהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, היינו שבעיניו זה יבואו לידי שלימותם ראויים לקבלת התורה, אשר אין רכוש גדול יותר מזה.

ואברהם אבינו השיג כל זאת, שהתכלית של ועבדום וענו אותם היא, דבלא זיכוך זה אין הם מסוגלים לקבל קדושת התורה, ואין מקום על תפלה שלא יורידים ה' בגלות מצרים, כי הלא יש בהם זוהמא מחטא אדם הראשון, וזה לא יוכל להודרך עד שיעברו הכור הברזל במצרים שיוכלו להיות ראויין לקבלת התורה. ועל כן לא התפללו האבות על ביטול גזירה זו, לא אברהם לא יצחק ולא יעקב, כי זהו הכרח שיגיעו לידי מדה זו כדי שיוכלו להיות לעם נחלה לה'.

ומעתה אם לא סרח אדם הראשון באותה שעה האחרונה, לא היה זוהמא בישראל, ולא היו נצרכין לכור הברזל להתענות תחת יד מצרים, וממילא לא היו צריכין בעולם למטה משה לעשות בהם האותות, רק כאשר סרח אדם הראשון ביום הששי לעת ערב, ואז באו לידי מדה שיצטרכו ללכת למצרים להודרך, על כן אז בבין השמשות נברא מטה של משה, שעל ידו יוציאם משה ממצרים.

*

והנה פרעה אמר למשה ואהרן תנו 'לכם' מופת, ולכאורה הו' ליה למימר תנו 'לי' מופת, כי המופת בא עבורו להראות לו כח האלקי. אך הענין הוא, כי לכאורה יש כאן פליאה, שברא ה' מטה של משה לעשות בו האותות בעשר מכות למצרים, ובאמת לא הועיל בזה כלום, כי ה' הכביד את לבו, ולא שלח את ישראל עד מכת בכורות, אשר זה לא היה עוד על ידי מטה של משה, ואם כן לפי ראות העי' כל המכות שעשה משה לפני פרעה לריק היה.

אך הענין הוא, דמבואר ברמב"ן (שמות יג-טו) כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה- מחדשו ויודע ומשגיח ויכול, וכאשר יהיה המופת ההוא נגזר תחלה מפי נביא, יתברר ממנו עוד אמיתת הנובאה, כי ידבר האלקים את האדם, ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים, ותתקיים עם זה התורה כולה וכו', והאותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כולה וכו' ע"ש. ומעתה האותות והמופתים שעשה משה במצרים, אם כי לא הועילו להכריח את פרעה לשלח את בני ישראל מארצו, מכל מקום עשה זאת רושם אדיר על כל אחד מישראל, כאשר ראה שנה שלימה בעיני בשר נסים ונפלאות בשידוד מערכת שמים, בכל יסודות העולם, אש מים רוח עפר, ונתברר לעיניהם אמיתת אלקי עולם, ולהאמין אחר זה גם במשה עבדו, כי ידבר אלקים את האדם ויגלה סודו ליראיו.

ואם כן שורש השיעבוד במצרים תחת יד פרעה, היתה עבור זוהמת הנחש שנפגמו בזה כל ישראל בהיותם כלולים בתוך אדם הראשון. שפרעה בשיעבודו יתיר מהם חלאת זוהמא של חטא הנחש. ועל כן קרוי פרעה בשם 'תנים', על שם הנחש, שתפקידו בעולם היה להסיר זוהמת הנחש שהיה בישראל. ועל כן היה צורת המופת קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין, לרמוז לו שכל מה שישראל נמצאים תחת שיעבודו היא רק לזכך את ישראל מזהמת הנחש, ובני ישראל כבר תיקנו זאת ונודרכו, ולכן ה' אומר לו שלח עמי ויעבדוני, שהשלים כבר תפקידו לצרפם וללבנם מזהמת הנחש.

וזהו שאמר ה' למשה, לכן אמור לבני ישראל אני ה', והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, והצלתי אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים (ו-ו). כי זהו תכלית השיעבוד לתקן שלימותם להסיר זוהמא, כדי שעל ידי זה יהיו ראויין לקבלת התורה, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים.

וזהו שאמר ה' למשה, בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו וגו' (י-א). ואם תאמר אם כן מהו התועלת בריבוי האותות והמופתים, ואם כדי לייסרו ביסורין, הרי יש כמה דרכים בדרכי הטבע להענישו, והרי תשע מאות ושלושה מיני מיתות נבראו בעולם (ברכות ה.), חולאים שונות שמביאות למיתה, ואין מן הצורך עבור זה לשדד מערכת השמים. על זה המשיך ה' ואמר לו כי יש תועלת רב בזה, לא עבור פרעה רק עבור ישראל, ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים, ואת אותותי אשר שמתי בם, והיינו שהתכלית בזה היא שיתאמת אצלכם לפני עיניכם גדולת מעשי הבורא, שתוכלו למסור זאת לבניכם ובני בניכם כל שנה ושנה בסיפור יציאת מצרים, וידעתם כי אני ה', שאתם תדעו כי אני ה'.

והוסיף שוב, והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב, ונתתי אותה לכם מורשה (ו-ח). כי עד שיש בישראל זוהמא מחטא אדם הראשון אין הם ראויים לבוא בפלטין של מלך בלבוש שק, כי ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות (כלים א-ו), ואין מקום למסרה לבני אדם שיש בהם זוהמת טומאה, אבל כעת שהוסר הזוהמא, ראויין אתם לקבלת התורה, ושוב לנתנת הארץ, לתת אותה לכם מורשה.

*

והנה בגמרא (סנהדרין לח:) בשעה תשיעית נצטוה אדם הראשון שלא לאכול מן האילן, בשעה עשירית סרח, י"א נידון, י"ב נטרד והלך לו ע"כ. ובאבות דרבי נתן (פרק א), בעשירית צוהו, י"א סרח, י"ב נטרד והלך לו ע"כ. ואם כן חטא

וזהו שאמר פרעה למשה ואהרן, המופתים אשר תעשו לפני לא נוגע לי, וכמו שאמר להם בתחלתו, מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל. ושוב הוסיף וגם את ישראל לא אשלח (ה-ב), וכמו שפירש באור החיים הק', והגם/דהגם שיודיעוהו וישיכיל כי גדול הוא, אף על פי כן את ישראל לא אשלח ע"ש. ואם כן המופת אשר תעשו לא נוגע לי, אלא תנו 'לכם' מופת, המופתים במצרים תחזק אתכם ואת בני ישראל להאמין בה' ביתר שאת, אבל אין זה נוגע עבור עצמי, אלא תנו לכם מופת.

הגליון נתיב על ידי

מזה"ר ר' אהרן יצחק דוד לאנדא הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בארזים בנו למול טוב	מזה"ר ר' בנימין זאב וועקסלער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בארזים בנו למול טוב	מזה"ר ר' אברהם בנימין ווייס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב	מזה"ר ר' פיבל גאטהערער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב
מזה"ר ר' פנחס קנאפפלער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מזה"ר ר' אברהם שמואל יונגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מזה"ר ר' יואל שפיטץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מזה"ר ר' ישראל באדאנסקי הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למול טוב